

ԳԻՐՔԵՐ ՈՒ ԹԵՐԹԵՐ

Études sur la Miniature Arménienne, par le R. P. Séraphin Abdullah et Frédéric Macler, Paris, Paul Geuthner

Il Breviario della chiesa armena, nota di E. Teza, Venezia, Ferrari Léonce Alichan, Le Jugement de Vassag, trad. de l'arménien par Jean Minassian, Constantinople, Imp. La Patrie.

Revue des Deux - Mondes, 15 Nov. 1910

Հանդես Ամսօրեայ, 1910 թիւ 1:

Ձիւտէրէք Մաքլէր, աշխատակցութեամբ Հ. Սերոբէ Ապտուլլահի, ուսումնասիրութիւն մը կը հրատարակէ հայ մանրանկարչութեան վրայ: Գործին վերնագիրը անծիշող է: Ուսումնասիրութիւն մը չէ. նպաստ մըն է հայ մանրանկարչութեան պատմութեան: Մէկ ձեռագիր միայն նկատի ունեցեր է. Յայսմաուրը մը: Ասոր վրայ աւելցուցեր է ձեռագիրները մանրանկարողներու ցանկ մը ժամանակագրական կարգաւ և ինչ ինչ ծանօթութիւններ նկատմամբ քանի՜ մանրանկարողներու և մանրանկարուհիներու, թէև վաղուց ծանօթ Ալիշանի գործերէն:

Շատ օգտակար են նմանահանութիւնները, զարդագիր, խորան, կիսախորան, լուսանցազարդեր, առանձինն դէմքեր կամ ամբողջ շարադրութիւններ՝ որոնցմով զարդարուած է հրատարակութիւնը: Փափաքելի էր որ այս բոլորը իրենց ընական գոյներով ըլլային: Աւելի ձեռնտու պիտի ըլլային լիովին ու համեմատական ուսումնասիրութեան անոնց որ զիրութիւն չունին, մանրանկարուած ձեռագիրներու բոլոր կեղծոններուն մէջ գտնուելու: Նշաւ նաև որ բիւզանդագէտ Շառլ Դիւլիի զիտագութիւնները՝ նկատմամբ մանրանկարներու արուեստին, իրենց սրատեսութեան ու

հանճարեղութեան մէջ աւելի ընդհանուր նկարագիր ունին: Զարդիս Աուէրբախի մէջ, Գոկու. Բաումշտարք, ընդարձակ գործ մը պատրաստելու հետ է նկատմամբ մանրանկարչութեան, իր ծրագրին մէջ կը մտնեն բոլոր արեւելեան քրիստոնեայ մանրանկարները. մանաւանդ աւետարաններուն, իր գործը համեմատական ուսումնասիրութիւն մը պիտի ըլլայ:

Աւ մենք նկարչութեան աւելի ստույգ պատմութիւն մը պիտի ունենանք, երբ մանրանկարներու ոգին ուսումնասիրուի: Մեծ նկարիչներ, Միքէլ-Անճէլոյ անգամ, իրենց հակայական շարադրութիւններուն մէջ, աւելի քան մէկ տեսակէտով ազդուած են մանրանկարներէն, աւելով անոնցմէ շարադրութեան զաղափար մը կամ կեցուածքի մը ու հոգեբանութեան մը ըմբռնողութիւնը:

Պատկերազարդուած Հին ու Նոր կտակարաններու մանրանկարներու հանդէպ անոնք նոյն յարգանքը զգացեր են, ինչ որ անոնց մեկնութիւններուն:

Անոնք կը հաւատային որ ինչպէս Սուրբ Հայրերը նոյնպէս նաև մանրանկարիչները աւելի անմիջական հասկացողութեան մը մէջ էին Ս. Գրքին հետ:

*
* *

Ուսուցչապետ Լ. Տեղայի հայագիտական վերջին աշխատութիւնն է Հոյ ժամագիրքին վրայ: Նա այս տետրը հրատարակած է առթիւ մեր ժամագիրքի լատիներէն թարգմանութեան, այնքան տիրականորէն կատարուած Հ. Բ. Ալգրեանէ: Այն հազար ու մէկ փոքրիկ բայց ճշդ ողբերգութեան հետ, զորս հմուտ հայագէտը իրեն քաջածանօթ ասորական, յունական, եւրոպական և լատինական դաշտերէն հաւաքելով լիարուռ կը ցանէ մեր աղօթքներուն չկարծուած խրթնութեանց վրայ, զանոնք աւելի հասկնալի դարձնելու համար, տուած է նաև խտալերէն թարգմանութիւն մը Ասատու յաւոյ և Ալիսարի ամե.

նայն երգերուն, որոնց քնարականութիւնը այնքան բարձր կը գնահատէ և որոնք իր աստուածային լեզուին մէջ, լոյսին աւելի շնորհալիօրէն կարծես կ'երթան ինչպէս երաժշտութեան մը ծաւալումը:

Իր ուղղութիւններէն մէկ հասը միայն կը յիշեմ, ամենէն աւելի չհասկցուածը: Մեր լեզուին մէջ ուսում սկսող բառերը ընդհանրապէս մտածել կու տան: Արդ Առաւօտ լուսոյ երգին մէջ, այբուբենի կարգաւ մտածուած ըլլալով, Շնորհալի մեզի կը հիւսէ տուն մը,

Ռետինդ քաղցու,

Ռամ, հոգուս արբո.

Ռահ ցոյց ինձ լուսոյ:

Ինչ կը նշանակէ ռամ. որմէ և ինչ կը փափաքի աղբրաբարկուն որ իր հոգւոյն խմցուի: Ռամ Հայկազեանը կը հասկընայ ռամիկ, ուսմական և կը կոչէ, իբր վկայութիւն, ինչորի տակ եղող սողը: Բայց՝ ուսմական հոգւոյս խմցուր, ինչ: Շնորհալի քաղցրութեան ռետինէն բան մը կը խնդրէ որ իր հոգւոյն խմցնէ: Այս բանը պէտք է գտնել: Ռամ ուրեմն ըմպելիք մը ըլլալու է: Ու Տեգա, Թարգմանելով այն սողը՝ դրած է *abbevera di un filtro lo spirito mio*. Filtro, սիրային ըմպելիք որ կը գերէ, կը սրբւրեցնէ, կը զմայլեցնէ: Եւ իրաւցնէ ես կարծեմ թէ Շնորհալի այն երկու սողերը, Ռետինդ քաղցու, — Ռամ հոգւոյս արբո, զրած է աղբրեցութեան տակ Նարեկացիի տաղերէն այն սողին. Ռամ սիրոյ՝ ռետին՝ անձինք կարօտ, կարօտ հեղեալ: Տեգա, Թարգմանութեան վերջը հասնելով Առաւօտ Լուսոյ և Աշխարհ Ամենայն երգերուն կը խորհրդածէ. ինձ կը թուի ըլլալ դրանը առջև կաթողիկէի մը և զարմանալ անոր վրայ:

*
**

Պ. Յ. Մինասեան, La Patrie թերթին անկումն ու անհանաջ խմբագրութիւնը, մեզի կու տայ, ֆրանսերէն լեզուով, Ալիշանի Դատաստանք վասակոյ Մատենի

ոտանաւորին Թարգմանութիւնը: Այս առթիւ La Patrie ի խմբագրութիւնը Մալեթէն կ'ընդունէր հետեւեալ նամակը Բիէր Լոթիի կողմանէ:

Ռոշֆոր 18 Նոյեմբ. 1910

Տէր,

Բոլոր սրտանց է որ Բիէր Լոթի շնորհակալ կ'ըլլայ Ձեզ՝ իրեն նուիրելուդ համար վասակայ դատաստանին Թարգմանութիւնը զոր կարդաց ամենամեծ հաճոյքով:

Նա կը մասնակցի Ձեր Ալիշան մեծ բանաստեղծին վրայ ունեցած զարմացման և կը խնդակցի ձեզ ծանօթացնելուդ համար իր անունը Արեւմուտքին:

Նախաձեռնութեան գործ մը չէ Ալիշան՝ բանաստեղծը՝ եւրոպական լեզուով մը Թարգմանել: Անկէ ունեցել ենք ուրիշ կտորներ ալ ֆրանսերէն կամ իտալերէն լեզուներով: Բայց դժուար գործ մըն է, ամենադժուար գործ մը թերեւ: Ալիշան իր բոլոր հոգին դրած է հայերէն բառերուն վրայ ինչպէս գոյնը անթառամի մը վրայ կամ պարսկական հին կերպարի մը վրայ: Թարգմանութեանց մէջ երբէք չէ տար այն ոգին, Թարգմանութիւնն ու կենդանութիւնը Արամայ ծաղկաբուն զստեղք լեզուին:

Բայց Մինասեան յաջող Թարգմանիչ մըն է, ամենայնոց ֆրանսագէտ մը: Ու մեծ փափաք մ'ունի ըմբռնելու, ամբողջապէս զբաւելու Ալիշանի հայերէնը, որ երբէք ամբողջապէս ինքզինք չիտար և կը վարանեցնէ Պրոտէստի մը պէն: Մէկ անհրժեշտութիւն միայն նկատի կ'առնեմ: Երբորդ տան երկրորդ սողը կը յանգի՝ Իւրեւ արձան՝ յաւերակ: Արձան՝ Թարգմանուած է statue, անգլի՝ աճապատկեր, ինչ որ չի նշանակեր հոս կարծեմ. արձան դասական հայերէնի մէջ, կը նշանակէ ընդհանրապէս յիշատակաց կանգուն քար մը, կոթիք, սիւն: Ֆրանսերէն՝ stèle.

Մեր գիտողութիւններուն չենք ուզեր որ քննադատութեան հանգամանք տրուի:

Անոնք նկարագրին ունին Ալիշանի ոգին աւելի յղկեալ ու փայլուն տեսնելու ուրիշ լեզուի մը մէջ: Մինչև հնարաւոր աստիճանը:

* *

Հանդէսն *Երկուց Աշխարհաց* (Revue des Deux-Mondes) կենսագրական ընդարձակ յօդուածի մը մէջ, նուիրուած Գաղղիոյ Ակադեմիին անգամ պատմաբան Ալպէր վանդալի յիշատակին, մեզի կը ցուցնէ անմահ կաճառողը զգածուած ճշմարիտ համակրութեամբ մը հանդէպ մեր ազգին:

«Ոչ մէկ ատեն, կը զրէ Սէկլիւր՝ յուսածագիրը, կուսակցութեանց գործունեայ կոիւին մէջ խառնուելու ճաշակը չունեցաւ: Իր խառնուածքը զինք այս բանիս չէր մղեր. զինուածի ոչինչ չունէր: «Ես, սոսկ պատմիչ մը, չափազանց թշնամի քաղաքականութեան, անցեալին մէջ և հետուէն միայն կ'ուզեմ դիտել զայն»: Այսպէս կը նկարագրէ ինքզինք և մենք կըրնանք իր խօսքին հաւատաւ: Երկու անգամ միայն նա խզեց այս լուսթիւնը, և արդիւնքը այնքան աւելի մեծ եղաւ որքան կը զգացուէր թէ ինչ կէտի հասեր էր իր հայրենասիրական եռանդը մինչև այս աստիճան յաղթելու իր բնութեան: Առաջին անգամ Հայաստանի դատին առթիւ եղաւ, փետրուար ամսոյն, 1897: Բազմաթիւ և բազմազան ամբողի մը առջև, բարձրաւանդակի մը վրայ ուր ըզլքովի կը նստէին կոսմ Գը Մէօն, Ժոզէֆ Ռայնիս, Լըոուս Բոլիւօ, Զաքարի և ուրիշ շատեր, նա յայտատակեց ցնցող բառերով և ձայնով մը զո՛ւ զայրոյթը կը զօրացնէր, կանոնաւոր սպանութիւնը, Եւրոպայի յայտնի անտարբերութեան առջև աւելի քան 100,000 թշուառներու: Յցուց Հայաստ. դաշտերը, բրունակալի մը ըմհաճոյքով, փոխուած արիւնազանգ և արեան մէջ լողացող անապատի մը, ուր դիակնացած կը պարկէին ժողովրդեան մը մնացորդները, և նշաւակող

խարանով մը դրոշմեց մարդը որ, ըսաւ նա, պատմութեան մէջ՝ կարմիր սուլթան անունը պիտի կրէ »:

Երկրորդ անգամ անիծեալ և արհամարհ դատի (Affaire) նախօրեակին եղաւ, աւուրի մը մէջ՝ սարքուած պաշտպանութեան տակ ֆրանսական հայրենիքին (La Patrie Française). Ոչ ոք, իր ունկընդիւններէն, պիտի մոռնայ այն բողոքը, հակիրճ, համառօտ բայց անողոք խստութեամբ մը, զոր կ'ուղղէր անոնց դէմ, որոնք, պատերազմը լնիալէն վերջ իսկ և միայն իրենց քինախնդրութիւնները գահացնելու համար, պաղ արեամբ կը մղէին Պրանսա չարագոյն արկածներու մէջ »:

Յարգանք Աւրէր վանդալի յիշատակին որ այնքան սիրեց Հայերը որքան ֆրանսական հայրենիքը:

* *

Դեռ տարին չաւարտած լաւ է ճշդել հաշուի սխալ մը զոր Հանդէս Ամսօրեայը բաժնէ տարւոյն սկիզբը: Հ. Հ. Համբարեան, Խորենացոյ կեղծիք մըն ալ Արտաւազ Մանուկեանի՝ յիշատակեալ վերանագրին ներքեւ սոյն յօդուածը կը գրէ:

«Մանօթ է Խորենացոյ այն ձկնուտը, որով ջանացած է համբաւաւոր ու վաստակաւոր Մամիկոնեանց ցեղը նուաստացնել ու աննշան ցոյց տալ իւր Հայոց պատմութեան մէջ:

Այս դիտաւորութիւնը իրագործելու համար դիմած է շատ անգամ կեղծիքներու, որոնցմէ ոմայ — որչափ ալ սքողել ջանացած ըլլայ — անմիջապէս աչքի կը զարնեն: Սակայն երբեմն ալ այնպիսի ճարտարութեամբ, որ իրեն յատուկ է, կըրցած է վարագուրել կեղծիքը, որ դիւրին չէ եղած յերևան հասնել ճշմարտութիւնը: Այս կարգի եղած է Խորենացոյ մէկ խարդախութիւնն ալ, որ ըստ պատահման մեր մտադրութիւնը զբաւեց:

Խորենացի հինգ անգամ կը յիշատակէ Արտաւազը Մանուկեանի մը, որ գերծուցած է զմանուկն Տրդատ « ի դուռն կայ-

սեր, և այս պատճառաւ Արտաշիւր Սասանեանին բարեկութեան հանդիպելով՝ անոր ցեղը գրեթէ ընալինջ եղաւ քայի Արտաւազդի մէկ ջրովմէն, զոր Տաճատ, « յազգէն Աշոցան, փախուցեալ ի Կեսաւրացւոց քաղաքին սպարեցուցանել » և հետը կ'ամուսնանար անոր գեղեցկութենէն հրապուրուած. քայց երբ Տրդատ իւր հարց աթոռը ձեռք անցուց իւր դայեակը սպարապետ ըրաւ ի շնորհակալութիւն. իսկ անոր քեռայրը՝ զՏաճատ, « իշխան ի վերայ գաւառին Աշոցայ կարգէ »: Ապա կը յիշատակուի Արտաւազդ Մանդակունի սպարապետին մահը, ի պատերազմին ընդէմ հիւսիսական ազգաց, ի վերջոյ կը յիշուի դարձեալ լոկ իբր « սպարապետ »: Ետ մեռանելոյ դայեկին իւրում Արտաւազդայ, որ միազլխապետ էր և ամենայն Հայոց զօրավար »:

Խորենացւոյ այս վկայութեանց համաձայն Տրդատ Մեծի ժամանակ Հայոց ըսպարապետութիւնը ոչ թէ Մամիկոնեանց ձեռքն էր, այլ Արտաւազդ Մանդակունւոյ: Սակայն այս պարզապէս խարդախել է Խորենացւոյ կողմանէ իւր ազդիւրը — ըլլայ այս Ագաթանգեղոսայ կամ Բիւզանդի, կամ ուրիշ որ և է մատենա կամ յիշատակարան մը: Ինչ կ'աւանդէ մեզի ժամանակակից տոհմային պատմութիւնը:

Ագաթանգեղոս յիշատակելով Տրդատին փախցուիլը, յայտնի չըսեր այն անձին անունը, որ զայն ազատեց, այլ լոկ դաշեակ բառով կ'ուզէ յայտնի ընել: Իսկ Տրդատի ժամանակ սպարապետ կը յիշէ Արտաւազդ մը առանց ցեղն ալ յատկանշելու: Այլուստ յայտնի ըլլալով որ սպարապետութիւնը Մամիկոնեանց տան կը պատկանէր, պէտք մը չկար, որ Ագաթանգեղոս Մամիկոնեան անունն ալ կցէր Արտաւազդին, մինչդեռ հարկ անհրաժեշտ էր Մանդակունի անունն յիշատակութիւնը, եթէ իրօք Տրդատին սպարապետը Մամիկոնի մ'ըլլար:

Սակայն ալ տարակոյսի տեղի չի մնար, եթէ վկայութեան կոչենք մեր ամենանշանաւոր պատմագիրներէն զՓաւստոս Բիւ-

զանդ: Ասոր թանկագին վկայութենէն ալ ընկալաւ իր տեսնուի, թէ Ագաթանգեղոսայ Արտաւազդը Մանդակունի չիկրնար ըլլալ, այլ Մամիկոնեան է: Փաւստոս իւր պատմութեան ընթացքին մէջ սպարապետութեան աստիճանը միշտ իբրեւ Մամիկոնեանց սեպհական կը յիշատակէ: Եթէ միայն այսչափ ըլլար Փաւստոսի վկայութիւնը, կրնար թէպէտ միշտ անգոր կերպով, առարկուիլ, թէ Տրդատի ժամանակ Արտաւազդ Մանդակունւոյն անցած է սպարապետութիւնը առժամանակեայ կերպով: Այսպիսի առարկուիլ մը դարձաւ Բիւզանդէն է որ կը ջրէ բոլորովին: Հայակապատմագիրն խոսքով կոտակի ժամանակ Հայոց սպարապետ կը կոչէ զՎաչէ որդի Արտաւազդայ, « Վաչէ, որդի Արտաւազդայ, ի Մամիկոնէն տոհմէն, զօրավար ամենայն Հայոց Մեծաց »: Ահա անենք վկայութիւն մը թէ Տրդատ Մեծի ժամանակ Վաչէի հայրը Արտաւազդ Մամիկոնեան էր սպարապետ, որով Խորենացւոյ Մանդակունւոյ կեղծիք մ'ըլլալը յայտնադրման կը ցուցուի »:

Մեր կոչումը անոր համար միայն երկայն ըրինք, որովհետեւ Հանդէս Ամսօրեայ յօդուածը տպած միջոց երբէք չէ կասկածած որ Հ. Հ. Համբարեան ուրիշներու կարծիքներն է որ կ'որոշորէ: Բիւզանդի Մամիկոնեաններուն վրայ խօսելով, կը գրուէր (Բագմավէպ 1904 էջ 55 — 56, և առանձինն հատորի մէջ էջ 11—16) թէ Մամիկոնեանք Խորենացւոյ աւանդածէն տարբեր ծագումն ունէին « Մեծին Տրդատայ ժամանակ մենք կը գտնենք Մամիկոնեանց տոհմը՝ Մարգունէ տարբեր անունով և հանգամանքներով, և իրենց առանդախն սպարապետութեան պաշտօնով: Գրեգոր Կեսարիա կը զրկուի ձեռնադրուելու. նա արքայական հետեւորդ մ'ունի ուրու մէջ կը համրուին 1. Անգեղ տան իշխանը, 2. Աղձնեաց իշխանը, 4. Ասպետութեան թագակապ իշխանը, իսկ 5. Իշխանն սպարապետութեան, զօրավար Հայոց աշխարհին:

Այս անհարկութեան կը հանդիպենք

ուրիշ ուղեորութեան մ'ալ մէջ, կոստանդանուս յաղթող է իր նախանձորդներուն, միապետ Հոռմէական պետութեան և թրիստոնեայ, Հեռաւորագոյն սահմաններէ խուռներամ խնդակցութեան կը փութան իրեն. զաշնակից Տրդատը չկրնար պակսիլ: Նա ճամբայ կ'ընկնայ դէպ ի Հոռմ տանելով իր հետ ինչ որ այն ատենի Հայաստանը պատուական ունէր: Չորս բղէխներէն զատ՝ իրեն հետ են նաև Միծ իշխանն Անգեղ տան, Թազադիր Ապետն և Սպարապետն մեծ:

Ուրիշ տեղ մը, դարձեալ ուղեորութեան մը մէջ, մենք նոյն իսկ այս սպարապետի անունը նշանակուած կը գտնենք: Տրդատ կը լսէ թէ Գրիգոր երկու զաւակ ունի կապաղովկիս. անյապաղ պատգամաւորներ կը դրկէ որ բերեն: Գեոպան՝ երուն առաջինին անունն է Արտաւազդ, որ սպարապետն էր ամենայն զօրացն Հայոց Միծայ: Ազաթանգեղոս չի նշանակեր թէ այդ Արտաւազդն, սպարապետ ամենայն զօրացն Հայոց Միծաց, ինչ ցեղէ էր: Բուզանջ հաւատարմապէս կը լեցնէ այդ պակասը: Նա կ'ըսէ թէ Տրդատայ որդւոյն խորովով կոտակի ժամանակ զօրավար աւանայն Հայոց Միծաց էր վաչէ, որդի Արտաւազդայ, ի Մամիկոնէն տոհմէն...

Խորենացի այդ Արտաւազդը Մանգուկունի կը կոչէ: Ասիկայ ինքնանշար կ'երևի, արդիւնք այն ձկառւմին որ ունի Մովսէս Մամիկոնեան արարքը լռելու կամ այլալեւու: Ասկէ զատ աւելի դրական պատճառներ ալ կան: 1. Մեր պատմութեան մէջ Մամիկոնեանք ի բնէ սպարապետ կը ներկայանան. ինչպէս կրնային ի բնէ ըլլալ, երբ Տրդատայ ժամանակէն ալ դեռ չեն սկսիր իրենց պաշտօնը: 2. Վաչէի հօր անունն Արտաւազդ է, որու գործունէութիւնը Տրդատի ժամանակ կ'իյնայ. արդ օրինաւոր չէ՞ հաստատել թէ սպարապետ էր և սպարապետին հայրը ազգի մը մէջ՝ որու պաշտօնները ժառանգական են: 3. Վաչէի որդւոյն՝ Արտաւազդայ, դեռ մանուկ՝ սպարապետութեան իշխանութիւնը կու տան, վասն զի վաս-

տակաւոր ցեղի զաւակ էր. ինչպէս կրնար վաստակաւոր ցեղ ըսուիլ երբ իր հօրմէն սկսէր իրենց տոհմը: 4. Ազաթանգեղոս անունը չյիշեր նախարարին որ զմանկին Տրդատ փախցուց կոտորածէն. այլ պարզապէս ոմն կ'ըսէ. այդ ոմն Խորենացի Մանգակունի ըրած է: 5. Մանգակունիք երբէք չեն յիշուիր մեր պատմութեան մէջ իբրև ռազմական մարդիկ »:

Հանդէս Ամսօրեայ և Հ. Հ. Համբարեան իրենց նոր գիտը անվերջ հրատարակած ժամանակին՝ անշուշտ իրենց հաւատքին բոլոր բարութեան մէջն եղած են:

ԽՄԲ.

ՓՐՈՓ. Մ. Ա. ՍԵԼՔՈՆ

Սոյն մահազոյժ կենսագրական ակնարկը խմբագրութեանս կու զայ Ամերիկայէն՝ ուր փրֆ. Մ. Ա. Մելքոն կնքած է իր մահականացուն: Հանգուցեալը աշխատող, բեղուն, ուսիրուած դէմք մը եղած է: Այսօրան կորուստի մը հանդէպ՝ խմբ. իր մեծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Ամերիկայի մեր հայ գաղութին՝ որ այնքան խնամքով կը տածէ սէրը մայր լեզուին և մայր հայրենիքին:

ԽՄԲ.

Հեռու հայրենիքէն, Քալիֆորնիոյ մէկ գիւղին, Քինկզպըրկի մօտ ազգի տան մը մէջ անցեալ սեպ. 16ին մահականացուն կնքեց հայ ազգին ամենէն զարգացած ու ճմուռ մէկ անդամը, ֓րոֆ. Մ. Ա. Մելքոն: Հանգուցեալը մօտաւորապէս 72 տարեկան էր, ծնած ըլլալով Բալուի մէջ մարտ 23ին, 1839: Բառին բուն նշանակութեամբ բեղուն կեանք մը անցուցած էր ֓րոֆ. Մելքոն. 28 տարի շարունակ վարժապետութիւն ըրած էր: Իր կրթութիւնը առած էր նախ Տր. Համլինի Պէպլէքի դպրոցը և ապա Պազլէի համալսարանին մէջ, ուր անցուցած էր վեց տարի: Գերմաներէնը գիտէր գրեթէ իր մայրենի լեզուին չափ լաւ: Տասներ ութ տարի ա-